

Mițiță Constantinescu, personalitate a României interbelice

GABRIELA BODEA

1. Coordonate biografice

Mițiță Constantinescu, exponent al neoliberalismului românesc (dar neconformându-se „schemei de profil” a acestuia, element care a stat la baza conturării personalității sale, controversate în perioada interbelică), a fost, în același timp, un doctrinat al *dirijismului*, fiind adeptul implicării active a Statului în economie (ca urmare, nu-l putem socoti un neoliberal „clasic”). Întrucât considerăm că prin ceea ce a gândit și înfăptuit Mițiță Constantinescu ar trebui să fie – astăzi – mai cunoscut decât este, vom încerca, în cele ce urmează, să facem o prezentare a personalității sale, prin intermediul datelor pe care le avem la dispoziție privind activitatea lui științifică, politică și socială.

Dumitru D. Constantinescu s-a născut în București, la 20 octombrie 1890¹ (însă, interesant, în unele documente completate de el apare data de 22 octombrie²), ca al doilea fiu al unor oameni simpli, care au sacrificat mult pentru viitorul copilului lor: Dragomir, funcționar C.F.R., și Elena, casnică, ambii de origine socială modestă³.

Educația primară a primit-o în cadrul „Școlii Normale pentru învățătura poporului român”, până în 1901, iar în anul școlar următor a devenit elev al Liceului „Gheorghe Lazăr”, la secția clasică modernă – etapă încheiată în 1909, prin obținerea, la examenul de absolvire, a medicii generale 9,40 (care a contat la înscrierea la facultate)⁴. În anii de liceu, a dovedit aptitudini, între alte discipline, pentru Dreptul uzual și Economia Politică (al căror studiu l-a aprofundat ulterior), învățând trei limbi străine, pe care le-a utilizat cu succes în carieră: franceza, germana și italiana⁵.

¹ Arhiva Lic. „Gh. Lazăr”, București, Reg. matricol 1901/1902; Arhiva Facult. de Drept București, dosar D. 54/1910, p. 3, verso, 14; informație regăsită, între alte surse, în lucrarea lui Lucian Predescu, *Enciclopedia CUGETAREA. Material românesc. Oameni și înfăptuiri*, București, 1940, p. 217.

² Arhiva Facult. de Drept București, dosar D. 54/1910, p. 1; Arhiva B.N.R. București, Secretariat, dosar D. 8/1939, subdosar 3, p. 1, 9, 12, 21.

³ Arhiva Lic. „Gh. Lazăr”, București, Reg. matricol 1901/1902; informații și în „Revista fiscală și financiară”, an V, nr. 57-58, oct. 1937, p. 5.

⁴ Arhiva Lic. „Gh. Lazăr”, București, Reg. matricol 1901/1902; Reg. matricol 1908/1909; Arhiva Facult. de Drept București, dosar D. 54/1910, p. 1, 3 verso.

⁵ Arhiva Lic. „Gh. Lazăr”, București, Reg. matricol 1908/1909, p. 126.

În toamna lui 1910 s-a înscris la Facultatea de Drept din București, al cărei student meritoriu a fost, deși era lipsit de mijloacele materiale necesare pentru a-și putea plăti taxele școlare. Ca urmare, a solicitat scutirea, anual (pe baza actelor legale), de la această obligație⁶. În anul terminal, 1913, el a apreciat chiar că, fără obținerea scutirii respective, nu se putea prezenta în fața profesorilor, iar „această dureroasă temporizare n-ar face decât să risipească cunoștințele căpătate cu atâta străduire pentru examen”, căci „ultimul pas” în vederea absolvirii era „atât de scump în viață”⁷. Oricum, notăm faptul că la examene (promovate „totdeauna în sesiunea de iunie”⁸) a obținut doar calificative foarte bune („bile albe și roșii”), în fiecare an universitar⁹, ele constituind baza înscrierii la doctorat¹⁰.

După absolvirea facultății, tânărul a plecat la Paris, pentru obținerea titlului de doctor în științe juridice. Deși studiile i-au fost întrerupte de declanșarea primului război mondial, a obținut titlul dorit¹¹, devenind „Docteur en Sciences Juridiques de l'Université de Paris” (deși unele surse¹² menționează doctoratul în Drept și în Științe Economice), „cu destule încordări de voință și trecând prin numeroase lipsuri”¹³.

Întorcându-ne la anul 1916, când el a revenit în țară, în condițiile intrării României în război, menționăm că, încorporat în rândurile armatei, a luat parte, ca ofițer de Infanterie, la luptele de la Rucăr, Lerești, Predeal și Argeș, la cea din urmă fiind grav rănit¹⁴. În timpul războiului, a căzut prizonier și a ajuns într-un lagăr din Germania. Având „simțul onoarei într-un grad fără pereche”, tânărul locotenent a luat în mod constant (și, uneori, chiar vehement) apărarea camarazilor săi de arme și, ca urmare, a fost deportat într-o tabără de „osândiți la moarte prin chinuri lente”¹⁵, la Spandhau, pe baza unei fals invocate „atitudini ireverențioase”, de fapt ca pedeapsă pentru că lovise un ofițer german¹⁶.

Sfârșitul războiului a făcut ca Mitiță Constantinescu să poată reveni în țară. Aici, mulțumită realelor sale calități profesional-organizatorice, a devenit – în 1918 – șef de Cabinet la Ministerul de Industrie și Comerț, funcție pe care a deținut-o

⁶ Arhiva Facult. de Drept București, dosar D. 54/1910, p. 2, 4, 6, 7, 14.

⁷ *Ibidem*, p. 7.

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Ibidem*, p. 4, 7, 14.

¹⁰ *Ibidem*, p. 8-13.

¹¹ Arhiva B.N.R. București, Secretariat, dosar D. 8/1939, subdosar 3, p. 1, 9, 12-14, 21.

¹² „Universul”, an 63, nr. 217, 22 sept. 1946, p. 1; de asemenea, articolul *Guvernatorii*, în rev. „Magazin istoric”, serie nouă, mart. 1997, p. 34.

¹³ „Revista fiscală și financiară”, an V, nr. 57-58, oct. 1937, p. 5.

¹⁴ Arhiva B.N.R. București, Secretariat, dosar D. 45/1935, p. 485.

¹⁵ „Revista fiscală și financiară”, an V, nr. 57-58, oct. 1937, p. 5.

¹⁶ „Universul”, an 63, nr. 217, 22 sept. 1946, p. 1.

până în 1919¹⁷. Între 1922-1926, a fost secretar general la Ministerul de Agricultură și Domenii, fiind responsabil cu conducerea Comitetului Agrar¹⁸.

Grație talentului său oratoric deja cunoscut, a fost ales – ca fruntaș al „Tinerilor liberali” – în Parlamentul României, în 1927 și 1933, ca deputat de Hunedoara, pe listele Partidului Național-Liberal¹⁹. Menționăm, în acest cadru, faptul că a participat – în Adunarea Deputaților – la dezbaterile multor probleme „la ordinea zilei”, între care amintim doar câteva (corespunzătoare perioadei 1934-1935), aparținând atât domeniului economic, cât și celui social²⁰: regimul unor comunități etnice (martie 1934), Legea timbrului (martie 1934), situația Regiilor Autonome (aprilie-mai 1934), perceperea și urmărirea veniturilor publice (mai 1934), discuții generale asupra bugetului țării (iulie 1934), reglementarea aspectelor legate de lichidarea „datoriilor arierate” pentru categorii sociale defavorizate: invalizi, orfani, văduve de război (septembrie 1935) ș.a.

Pe plan profesional, continuând activitatea științifică începută încă înaintea războiului, în afara problemelor legate de agricultura românească (avute în vedere la elaborarea tezei de doctorat), Mitiță Constantinescu s-a preocupat de câștigarea unui bun renume în cariera juridică, devenind, în cadrul Baroului Ilfov, unde era înscris, „un sârguitor și distins profesionist”²¹. În anul 1932, a ajuns avocat al Băncii Naționale a României, poziție în care și-a pus la încercare întreaga pregătire și abilitatea necesară²². Specializat în domeniul economico-financiar, a ocupat, începând din ianuarie 1934 și până în septembrie 1936 (cu o întrerupere între lunile iunie-octombrie 1934), funcția de subsecretar de Stat la Ministerul de Finanțe, în două guverne succesive conduse de Gh. Tătărescu²³. Aici „înfruntând invidia și trufia stearpă a unora”, a reușit să devină „nervul conducător” al întregului

¹⁷ Arhiva B.N.R. București, Secretariat, dosar D. 45/1935, p. 485.

¹⁸ *Ibidem*, dosarele: D. 45/1935, p. 485; D. 8/1939, subdosar 3, p. 1, 9, 12, 13, 16; „Revista fiscală și financiară”, an V, nr. 57-58, oct. 1937, p. 5.

¹⁹ *Ibidem*, dosar D. 8/1939, subdosar 3, p. 1, 9, 12, 13, 16, 21; „Universul”, an 63, nr. 217, 22 sept. 1940, p. 1; „Monitorul Oficial” (partea a III-a), nr. 17, 19 oct. 1927, p. 399, nr. 10, 26 febr. 1934, p. 401, 412-413; nr. 12, 2 mart. 1934, anexă, p. III.

²⁰ „Monitorul Oficial” (partea a III-a), 1934: nr. 15, 7 mart.; nr. 19, 12 mart.; nr. 20, 13 mart.; nr. 22, 16 mart.; nr. 23, 19 mart.; nr. 44, 30 apr.; nr. 45, 2 mai; nr. 46, 4 mai; nr. 47, 9 mai; nr. 11, 23 iul.; 1935: nr. 19, 4 ian.; nr. 25, 8 febr.; nr. 64, 19 sept.

²¹ Arhiva B.N.R. București, Secretariat, dosar D. 45/1935, p. 485.

²² *Ibidem*.

²³ *Ibidem*, dosar D. 8/1939, subdosar 3, p. 1, 9, 12, 13, 16, 21; Stelian Neagoe, *Istoria guvernelor României de la începuturi – 1859 – până în zilele noastre – 1995*, București, Edit. Machiavelli, 1995, p. 112, 114-115; „Revista Arhivelor”, an XLVII, vol. XXXII, nr. 2/1970, p. 453-454; completări din Dimitrie Costescu, *Fazele ministeriale în România. Instituirea primului Minister comun pentru ambele Principate Unite, de la 1862-1936*, București, 1936, p. 218, 220.

minister²⁴, grație calităților sale de adevărat lider.

La 23 septembrie 1935, a fost instalat guvernator al Băncii Naționale, prin Înalt Decret Regal²⁵. Numirea a fost efectuată în urma recomandărilor și insistențelor lui Victor Antonescu (ministrul Finanțelor), care arăta că în timpul celor doi ani de colaborare a fost în măsură să judece „însușirile eminente ale d-lui Mitiță Constantinescu”, încredințându-se de „unitatea de concepții” care îi alătura în probleme de interes comun²⁶. În plus, dr. Costinescu „a condiționat prezența sa la Ministerul de Industrie” de aceeași numire. Menționăm că guvernatorul a rămas în funcție până în toamna lui 1940 (ultima „Minută” a ședinței prezidată de el în Consiliul de Administrație al B.N.R. fiind datată 13 septembrie)²⁷.

Din 30 martie 1938, el a ocupat (în același timp) și funcția de ministru al Industriei și Comerțului (transformat, la 7 aprilie, în Ministerul Economiei Naționale), în guvernul condus de Miron Cristea, până la 31 ianuarie 1939²⁸ (deși, într-o declarație aflată în Arhiva B.N.R., apare menționată ziua de 3 februarie²⁹). De la această dată a fost numit ministru de Finanțe, în cele șase guverne succedate până la 3 iulie 1940 (conduse de: Miron Cristea, Armand Călinescu, Gheorghe Argeșanu, Constantin Argetoianu și, în două rânduri, Gheorghe Tătărescu)³⁰.

În perioada celui de-al doilea război mondial, Mitiță Constantinescu s-a retras din viața social-politică, în semn de protest față de manifestările fasciste și revizioniste (cu care nu era de acord și pe care le condamna), de evenimentele petrecute în țară și de instaurarea dictaturii, preocupându-se, în special, de activitatea științifică și publicând lucrarea sa principală: *Politică economică aplicată* (1943), care conferea supliment de valoare întregii sale opere (cuprinzând, de altfel, zeci de cărți, tratate, articole și cuvântări).

Demnitarul român a fost unul din membrii delegației noastre la Conferința de Pace de la Paris (1946)³¹. Pe plan politic, a figurat ca membru marcant al Frontului Renașterii Naționale în timpul dictaturii regale, ocupând, de asemenea, funcția de președinte al Partidului Național-Popular (din 12 ianuarie 1946, de la congresul

²⁴ „Revista fiscală și financiară”, an V, nr. 57-58, oct. 1937, p. 5.

²⁵ Arhiva B.N.R. București, Secretariat, dosarele: D. 19/1935, p. 290; D. 45/1935, p. 488.

²⁶ „Curentul”, an VIII, nr. 2746. 26 sept. 1935, p. 12.

²⁷ Arhiva B.N.R. București, dosar „Consiliul de Administrație și Consiliul General”, p. 133.

²⁸ „Revista Arhivelor”, an XLVII, vol. XXXII, nr. 2/1970, p. 457-458; Ioan Scurtu, Constantin Mocanu, Doina Smârcea, *Documente privind istoria României între anii 1918-1944*, București, Edit. Didactică și Pedagogică, 1995, p. 710; Stelian Neagoe, *op.cit.*, p. 123-124; Mitiță Constantinescu, *Politică economică aplicată*, vol. 1, *Schimburi. Monetă. Prețuri*, București, Edit. Tiparul Românesc, S.A.R., 1943, p. 195.

²⁹ Arhiva B.N.R. București, Secretariat, dosar D. 8/1939, subdosarele 3, p. 1, 13.

³⁰ Stelian Neagoe, *op.cit.*, p. 125-132.

³¹ *Guvernatorii*, în rev. „Magazin istoric”, serie nouă, mart. 1997, p. 34.

acestei formațiuni politice, creată din Uniunea Patrioților)³², precum și pe cea de vicepreședinte al Asociației Române pentru Legăturile de Prietenie cu Uniunea Sovietică (A.R.L.U.S.)³³.

Mitiță Constantinescu a încetat din viață la 20 septembrie 1946³⁴, fiind considerat, de către o bună parte a celor care l-au cunoscut, ca „un om de o vastă cultură politică și economică, o personalitate înzestrată cu însușiri reale de orator, scriitor și organizator”³⁵.

2. Personalitate a vieții publice interbelice românești

„Mic la stat, dar bine zidit, cu priviri de oțel și mișcări vioaie, dl Mitiță Constantinescu exprimă prin înfățișare: inteligență scăpărătoare, hotărâre, tenacitate și sinceritate tăioasă. Adică aspectele omului de acțiune și energie stăruitoare, care se pune totdeauna în slujba unei cauze ce îi depășește ambițiile, interesele și preferințele personale”. Astfel debuta „Medalionul” creionat de „Revista fiscală și financiară” a anului 1937³⁶, dedicat economistului român.

Fostul om de Stat putea fi caracterizat, potrivit presei din perioada interbelică (de o largă coloratură politică), drept un bun organizator (în toate domeniile în care a activat – avocatură, agricultură, economică generală, sector bancar, finanțe publice); era harnic, neostenit, însuflețit de perpetua dorință de a aduce buna orânduială, atât de necesară, în viața economică și socială a țării. Numele lui era des întâlnit în paginile ziarelor, e drept, de multe ori în „apariții” controversate, dar mai rar criticate (de presa din opoziție). Această atitudine a presei, aprobatoare, în cele mai multe dintre cazuri, deriva – credem – din recunoașterea interesului manifestat de Mitiță Constantinescu pentru soarta țării, din „idealismul echilibrat” care-l stăpânea, el nefiind doar „o creatură a politicii de partid, a saloanelor”, ci promovând în funcții prin „neastâmpăr creator” și „întotdeauna muncind, muncind”³⁷, având o viață cinstită, plină de „muncă și amărăciune”³⁸.

Calitățile deosebite ale lui Mitiță Constantinescu au fost remarcate, alături de puterea lui de muncă, încă de la intrarea în viața publică, pentru că spiritul metodic și de bun îndrumător l-a însoțit pretutindeni, în completarea calităților de cercetător asiduă al realităților economice și sociale, materiale și umane. Nu degeaba a fost

³² Șerban Rădulescu-Zoner, Daniela Bușe, Beatrice Marinescu, *Instaurarea totalitarismului comunist în România*, București, Edit. Cavallioti, 1995, p. 109.

³³ *Ibidem*, p. 161; mențiune făcută și în *Dicționar Enciclopedic Român*, vol. I (A-C), București, Edit. Politică, 1962, p. 764.

³⁴ „Universul”, an 63, nr. 218, 23 sept. 1946, p. 5.

³⁵ „Universul”, an 63, nr. 217, 22 sept. 1946, p. 1.

³⁶ „Revista fiscală și financiară”, an V, nr. 57-58, oct. 1937, p. 5.

³⁷ *Ibidem*.

³⁸ „Universul”, an 63, nr. 218, 23 sept. 1946, p. 5.

considerat ca „unul dintre cei mai de seamă cunoscători ai problemelor economiei de Stat”³⁹, presa de peste hotare numindu-l „una din personalitățile eminente”⁴⁰ ale țării, deoarece avea importante realizări în domeniul economiei. Mitiță Constantinescu realiza, de asemenea, o bună coordonare între conducerea operațiunilor Băncii de Emisiune („adevărat model de instituție de Stat”) și cea a ministerelor⁴¹, în paralel cu preocupările în planul politicii interne și externe a României.

Perioada 1935-1940, dovedită a fi – în timp – cea mai fructuoasă pe toate planurile pentru economistul român, a debutat cu numirea lui Mitiță Constantinescu drept guvernator al B.N.R. În cuvântarea rostită cu ocazia instalării în această funcție, el promitea: „Voi fi cât se poate de sobru în declarațiuni programatice, aceasta cu atât mai mult, cu cât timpurile ce avem în față reclamă insistent muncă, dreptate și soluțiuni (...). Pun la dispoziția instituțiunei noastre și îi voi consacra toată însufleșirea vie, hotărârea dârză și disciplina mea de acțiune”⁴².

În declarația făcută presei (care-i solicita proaspătului numit un amplu discurs, el menționa, scurt: „prefer un inventar tăcut de realizări, celui mai ispititor și strălucitor retoricism al dezideratelor”⁴³, prefigurând, astfel – în opinia noastră – pragmatismul care l-a însoțit pe autorul ei în întreaga carieră. C.Băicoianu spunea, însă: „Nu ca cel mai bătrân, dar ca cel mai vechi dintre conducătorii Băncii, salut trecerea dvs. la guvernatoria Băncii Naționale cu toată încrederea ce isvorăște din încercata dvs. cultură juridică, dublată de aceea economică, pe care ați afirmat-o puternic în scrierile dvs. de o incontestabilă valoare, ca și de puternica putere de muncă ce ați dovedit-o în conducerea finanțelor publice”⁴⁴ (cunoscut fiind faptul că noul guvernator fusese „unul dintre distinșii avocați pledanți ai B.N., în care calitate i-a adus servicii reale”⁴⁵).

Chiar din momentul preluării acestei funcții, Mitiță Constantinescu s-a remarcat prin corectitudine, punând accent pe disciplină și pe responsabilitatea fiecărui subordonat pentru faptele sale; el dezaproba, spre exemplu, lipsa de respect, comunicările prin intermediari, prezentarea de date statistice eronate – toate acestea sancționându-le, după caz, de la rețineri din salariu până la demiteri. Instrucțiunile sale erau clare și în ceea ce privea „practica intervențiilor”, pe care o socotea „slabă notă calificativă” și o pedepsea, la fel cum proceda și în cazul încălcării ordinelor⁴⁶.

³⁹ *Ibidem*, nr. 217, 22 sept. 1946, p. 1.

⁴⁰ *Ibidem*, an 56, nr. 128, 13 mai 1939, p. 1 (citând din presa italiană).

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² Arhiva B.N.R. București, Secretariat, dosar D. 45/1935, p. 484.

⁴³ *Ibidem*.

⁴⁴ *Ibidem*, p. 487.

⁴⁵ *Ibidem*, p. 479.

⁴⁶ *Ibidem*, dosarele: D. 19/1935, p. 69, 70, 176, 177, 199, 221, 222, 237, 289; D. 31/1934, p. 206, 216, 217; D. 45/1935, p. 464.

Amintim, de pildă, comportamentul corect avut vizavi de una din personalitățile Casei Regale, față de pretențiile căreia nu s-a abătut de la regulamentul de angajare în Bancă, ce prevedea concursul, dovedind astfel că nimeni nu era mai presus de lege⁴⁷.

Guvernatorul cerea din partea funcționarilor o ținută morală demnă, nu doar în timpul serviciului, ci și în societate, sau în familie. De asemenea, el atrăgea atenția că există „o problemă a personalului”⁴⁸, manifestându-și frecvent preocuparea pentru pregătirea de specialitate a angajaților, precum și pentru avansarea celor meritorii. Un exemplu l-a constituit adoptarea – în Consiliul de Administrație – a hotărârii de înființare, din 1 ianuarie 1937, a unui Institut pentru promovarea cunoștințelor profesionale ale funcționarilor. În același scop, s-a hotărât tipărirea – cu ajutorul Băncii Naționale și al colaboratorilor săi – a unor volume de specialitate economică și financiară, iar Mitiță Constantinescu a propus ca, anual, în afara sumei de două milioane lei, alocată deja acestui program, să se acorde și două premii celor mai bune lucrări științifice prezentate în concurs, ale căror subiecte au fost stabilite anterior⁴⁹.

În vederea sporirii randamentului personalului în cadrul băncii, el a inițiat și aprobat (în 1936) începerea procesului de mecanizare a contabilității și a celorlalte servicii conjugate⁵⁰. În iunie 1939, a salutat dorința de perfecționare a celor mai tineri funcționari, manifestată în schimbul reciproc de personal cu „Reichsbank”⁵¹, prospera bancă germană. Tot el a luat decizia de instituire, în 1936, a Comisiei de examinare a candidaților la concursurile pentru ocuparea de posturi vacante, punând accent nu doar pe respectarea programelor analitice de admitere, ci și pe condițiile de participare (cu sublinierea necesității cunoașterii limbilor străine)⁵². Constant, el cerea – de la filialele din teritoriu – recomandări și note calificative pentru cei mai buni angajați, dar și date privind-i pe cei mai puțin „dotați” pentru activitatea bancară, în raport cu anumite norme: capacitate profesională, conștiinciozitate, zel, reputație⁵³.

Pentru a veni în sprijinul funcționarilor, a luat inițiativa de construire – din mijloacele bănești ale Institutului de Emisiune – a unui imobil ale cărui venituri urmau să fie destinate sporirii fondurilor Casei de Pensii a angajaților băncii⁵⁴. Mai putem adăuga faptul că Mitiță Constantinescu adresa subordonaților, cu fiecare prilej socotit important, mulțumiri pentru activitatea desfășurată, pretinzându-le,

⁴⁷ *Ibidem*, dosar D. 5/1935, p. 201.

⁴⁸ *Ibidem*, dosar D. 34/1936, p. 176.

⁴⁹ *Ibidem*, dosarele: D. 31/1934, p. 155-156; D. 45/1935, p. 13-14.

⁵⁰ *Ibidem*, dosar D. 31/1934, p. 188.

⁵¹ *Ibidem*, dosar D. 8/1939, subdosar 2, p. 84.

⁵² *Ibidem*, dosar D. 31/1934, p. 192-193, 195-198.

⁵³ *Ibidem*, p. 199, 212, 221-222, 229.

⁵⁴ *Ibidem*, dosar D. 45/1935, p. 15.

însă, maniere și respect în relațiile cu clienții băncii (de exemplu, obligativitatea folosirii limbii române la ghișeele de relații cu publicul⁵⁵, cu excepția explicațiilor date persoanelor aflate în tranzit prin țară – dovada prețurii avute pentru originea neamului nostru românesc).

În privința deciziilor luate de Mitiță Constantinescu în postura de guvernator al B.N.R., e peste puțină ca ele să fie prezentate în totalitate. Menționăm, totuși, hotărârea de a conduce personal serviciile bancare (exceptându-le pe cele rezervate Consiliului de Administrație sau Consiliului General), care se adăuga implicării sale în ordonantarea internă și numirea funcționarilor meritorii în funcții de conducere. Ele erau tot atâtea măsuri ce urmăreau o coerentă și responsabilă funcționare a tuturor sectoarelor din subordine⁵⁶, în virtutea trăsăturilor profesionale ale demnitarului, de remarcabil *practician* (în afara interesului pentru *teoria economică*). Spirit analitic, neobosit, guvernatorul făcea adnotări pertinente pe majoritatea rapoartelor primite spre studiu sau aprobare și le comunica celor vizați⁵⁷; recomanda (în 1937, de pildă) ordine în cadrul serviciilor „de la care emană publicații pentru presă”⁵⁸, dovedind grijă pentru imaginea instituției și a conducerii ei.

Portretul lui Mitiță Constantinescu este completat de datele privind întâlnirile oficiale cu șefi de state, miniștri, conducători de bănci, dar și din corespondența purtată cu ocupanții acestor posturi (și notăm că, în majoritate, ciomele păstrate sunt dovada cunoașterii, în afara limbilor străine, a celor mai distinse maniere diplomatice, dobândite în cadrul pregătirii universitare și ulterior)⁵⁹. Menționăm, în consecință, succesul colaborărilor cu personalități publice din Franța, Anglia, Germania, Italia, Grecia, Polonia, Cehoslovacia, Bulgaria ș.a., în special cele cu guvernatorii Băncilor Naționale din țările Miciei Înțelegeri (organizație care îi datora „fructuoasa colaborare româno-ceho-iugoslavă”⁶⁰), pentru că B.N.R. a avut norocul să aibă la conducere „pe juristul și economistul de care avea nevoie”⁶¹.

Dovedind calități de om de cultură, Mitiță Constantinescu a depus reale eforturi pentru dotarea unor biblioteci cu fondul de carte solicitat, oferind sprijin în procurarea materialelor de studiu pentru editarea unor numere din revista „România” (1939) și acordând ajutoare materiale (în numele propriu, sau al băncii) pentru

⁵⁵ *Ibidem*, dosar D. 31/1934, p. 168.

⁵⁶ *Ibidem*, dosarele: D. 45/1935, p. 31, 133-136, 168-170, 215, 474; D. 31/1934, p. 145, 146, 181.

⁵⁷ *Ibidem*, dosarele: D. 31/1934, p. 131; D. 5/1935, p. 223; D. 45/1935, p. 468.

⁵⁸ *Ibidem*, dosar D. 31/1934, p. 144.

⁵⁹ *Ibidem*, conținutul dosarelor de corespondență: D. 5/1935; D. 8/1939, subdosar 1; D. 132/1938; D. 40/1939.

⁶⁰ „Știrea”, an 18, nr. 399, apr. 1937, p. 1.

⁶¹ *Ibidem*, an 19, nr. 421, 24 mart. 1938, p. 1.

conservarea patrimoniului național⁶². Cât privește munca de documentare generală, realizată în cadrul ministerelor și al băncii, se cuvine amintit că la propunerea lui Mitiță Constantinescu s-a înființat Biblioteca Monetară, Economică și Financiară, care a publicat traduceri ale celor mai cunoscute opere din literatura de specialitate internațională și cele mai valoroase lucrări originale ale autorilor români⁶³ (zeci de volume). Adăugăm că editura amintită, al cărei scop principal consta în oferirea posibilității cunoașterii realităților economice ale momentului, a fost organizată și coordonată de „mentorul” ei⁶⁴, căruia i-a fost apreciată „străduința continuă pe care o depune (...) de a înzestra și ridica prestigiul și influența B.N.”, răspunzând „unui imperativ național”⁶⁵.

La numirea în funcția de ministru al Industriei și Comerțului, proaspătul titular a fost primit ca un om în ale cărui mâini „sigure și competente” se aflau destinele forului respectiv⁶⁶. Mitiță Constantinescu declara că Ministerul trebuia să fie „nu o formațiune simplamente administrativă, de înregistrare a cererilor și de obișnuită și pasivă aplicațiune a unor legi de specialitate, ci, în primul rând, un centru activ”, generator de activitate economică⁶⁷. Tot atunci, Constantin Argetoianu afirma: „Nu mă îndoiesc că dv. veți ști să faceți din acest minister un adevărat departament al economiei naționale. Să vă dea D-zeu noroc, fiindcă minte aveți”⁶⁸. Modest, cel vizat a mulțumit pentru aprecieri, dar a declarat presei că nu era vremea „amplelor declarații”, ci timpul înfăptuirilor⁶⁹.

La instalarea lui Mitiță Constantinescu în funcția de ministru de Finanțe, în 1939, reprezentanții ai presei relevau: „Azi ați fost ales, grație muncii și capacității dvs., să organizați și cel mai important Minister, al Finanțelor. În aceste momente grele pentru țară. M.S.Regele a făcut o fericită alegere în persoana dvs.”⁷⁰, apreciind la noul ministru nu doar puterea creatoare și de muncă, necesare în situația de atunci a țării, ci și căldura sufletească. Oricum, se spunea că „ministeriatul său a făcut epocă la Finanțe”⁷¹.

⁶² Arhiva B.N.R., București, Secretariat, dosarele: D. 5/1935, p. 84; D. 8/1939, subdosar 2, p. 7-8, 71-72; D. 31/1934, p.109.

⁶³ *Ibidem*, dosar D. 11/1938, subdosar 6, p. 1-5; „România”, an III, nr. festiv, 8 iunie 1940.

⁶⁴ *Ibidem*, dosar D. 82/1938, p. 7, 8, 20.

⁶⁵ *Ibidem*, p. 20.

⁶⁶ Christache Ch.Milian, *Animatorul vieții economice*, în „Informații comerciale”, an XIII, nr. 265, 1 iul. 1938, p. 1.

⁶⁷ „Correspondența economică”, an XXI, nr. 1-2, ian.-febr. 1939, p. 2.

⁶⁸ „Universul”, an 55, nr. 91, 2 apr. 1938, p. 13.

⁶⁹ *Ibidem*, p. 13.

⁷⁰ Arhiva B.N.R., București, Secretariat, dosar D. 40/1939, p. 38.

⁷¹ D.Athanasu, *Gubernatorul*, în „Știrca”, an 18, nr. 391, 17 ian. 1937, p. 1.

Nu putem lăsa la o parte, datorită spiritului analitic cu care vrem să privim viața și concepțiile economistului român, activitatea lui parlamentară (desfășurată în cadrul Adunării Deputaților), chiar dacă polemicile din acest cadru l-au avut, adesea, în centrul lor. Luările lui de cuvânt, uneori scurte, alteori ample, aveau marea calitate de-a fi fost totdeauna „la obiect”, bine documentate și neexclusiviste, căci – spunea el – „ori de unde vor veni sugestii bune pentru alcătuirea unei bune legiferări, le vom primi cu tragere de inimă”⁷². Replicile lui dure provocau – nu rareori – ilaritate în sală⁷³ (ca, de exemplu: „D-le Robu, de la dv. cam greu să mă aștept la sugestii în asemenea materie”⁷⁴).

Pe de altă parte, însă, deputatul dovedea seriozitate în tot ceea ce întreprindea, afirmând, de pe banca parlamentară a liberalilor: „Nu dorim ca, sub a noastră guvernare, de ordine, de liniște și respect al legii, să se poată întâmpla lucruri care ar fi împotriva legilor”⁷⁵, fiind lăudat, pentru asemenea gânduri, chiar de membri ai opoziției, ca având o bună pricepere teoretică și practică, cea a juristului profesionist. Era aplaudat la tribună, ca puțini alții, dar i se putea remarca și abilitatea, în sensul că arăta direct: „Nu cădem în cursele imaginare pe care vreți să ni le întindeți”⁷⁶; mai mult, chiar acuza, la un moment dat, lipsa autorității morale din partea unui coleg, de a fi vorbit într-un fel nepotrivit⁷⁷. Ca deputat, dădea dovadă de același realism ca în viața cotidiană; menționăm, în acest sens, replica dată lui Virgil Madgearu, care îl lăudase pentru o anume atitudine: „Calificativele dv. mă lasă rece și prefer să mă calificați în calitate de adversar, decât cu calificative care să-mi fie agreabile, dar în care să nu cred”⁷⁸.

În semn de protest contra nepriceperii oratorice și chiar profesionale a unor colegi deputați, a propus: „Să înființăm niște cursuri serale pentru educația parlamentară”⁷⁹. A rămas, de asemenea, celebră, prin adevărul cuprins în ea, o mărturisire făcută în plenul unei ședințe (asupra căreia opoziția lui ar fi trebuit să reflecteze adânc): „Niciodată n-am fugit în fața adversarului. Dimpotrivă, l-am înfruntat totdeauna cu curaj”⁸⁰.

Cu toate laudele înregistrate – pe care, în general, le-am găsit pe primele pagini ale multor publicații din presa interbelică – nu putem să nu relevăm, din dorința de-a fi obiectivi, o replică usturătoare, dată fostului om politic de ziarul „Dreptatea” (al P.N.Ț.), în 1944. Autorul anonim, revoltat de încercarea lui Mitiță

⁷² „Monitorul Oficial” (partea a III-a), nr. 19, 12 mart. 1934, p. 671.

⁷³ *Ibidem*, p. 671-672.

⁷⁴ *Ibidem*, p. 671.

⁷⁵ *Ibidem*, nr. 20, 13 mart. 1934, p. 678.

⁷⁶ *Ibidem*, nr. 44, 30 apr. 1934, p. 2050.

⁷⁷ *Ibidem*, p. 2064.

⁷⁸ *Ibidem*, nr. 25, 8 febr. 1935, p. 583.

⁷⁹ *Ibidem*, nr. 30, 16 febr. 1935, p. 736.

⁸⁰ *Ibidem*, p. 735.

Constantinescu de a reveni în arena publică, îl caracteriza ca pe „unul din cei mai răsfățați miniștri ai unui regim de dictatură”, „fostă persoană de vază” pe care lumea o uitase, „partizan al unei apropieri economice cu Rusia” (iar noi am sesizat că *acesta din urmă* este motivul real al articolului, mascat, însă, de alte acuzații), sfătându-l să dispară „în umbră”⁸¹. Chiar având un anume temei veridic, autorul articolului este răutăcios, adresându-se (indirect) unui om care nu avea posibilitatea să răspundă, nemaifiind persoană de notorietate publică.

Credem că aici se cuvine a fi subliniată calitatea de patriot a lui Mitiță Constantinescu, manifestată cu diverse prilejuri, în special în preajma și în timpul celui de-al doilea război mondial (fără a mai aminti meritele militare din prima mare conflagrație a secolului, în urma căreia a obținut gradul de maior de Artilerie în armata teritorială⁸²). Astfel, și-a donat salariul pe o lună (alături de alți miniștri), în 1939, pentru fondul de ajutor al oștirii⁸³, amintind și apelurile făcute în presă, în vederea subscrierii la bonurile pentru înzestrarea militară, pentru că, potrivit concepției lui, „tăria armatei noastre face tăria și liniștea țării”⁸⁴. Bugetul de Stat pentru 1940/1941, întocmit de el, a constituit, în plus, una din dovezile grijii pentru cei care păzeau granițele României.

Demnitarul român se bucura, datorită unor asemenea fapte, de simpatia declarată a presei, care – mai în glumă, mai în serios – aprecia: „Alți miniștri – nu ca tine – / Se cam înzestrau ... pe sine!”⁸⁵, comentând pozitiv înscrierea B.N.R., din inițiativa guvernatorului, prima pe lista donatorilor pentru fondurile destinate armatei, cu 25 milioane lei⁸⁶.

Lui Mitiță Constantinescu i-au fost conferite 14 decorații militare, românești și străine, menționate în fișa lui personală din Arhiva Băncii Naționale⁸⁷. Ca dovadă a recunoașterii multiplelor sale capacități, a realizărilor teoretice și practice din domeniul economico-financiar-juridic, ministrul a primit, în 1939, din partea Institutului de Cercetări Biografice din New-York, o scrisoare prin care era informat că, dacă accepta, numele și opera îi vor fi incluse în ediția din 1939 a *Biographical Encyclopedia of the World (An Authentic Record of Notable Living Men and Women in Every Country Throughout the World)* cuprinzând personalități recunoscute pe plan mondial în domeniile lor de activitate⁸⁸ (ocazie cu care i se cerea și sugerarea

⁸¹ „Dreptatea”, seria a 2-a, an I, nr. 17, 14 sept. 1944, p. 3; faptul e menționat și de Șerban Rădulescu-Zoner, Daniela Bușe, Beatrice Marinescu, *op.cit.*, p. 15.

⁸² Arhiva B.N.R., București, Secretariat, dosar D. 8/1939, subdosar 3, p. 14.

⁸³ „România”, an II, nr. 345 c, 17 mai 1939, p. 1.

⁸⁴ Rev. „A.L.A.C.I.”, an XI, nr. 2-3, febr.-mart. 1940, p. 111, 119.

⁸⁵ „Universul”, an 57, nr. 1, 1 ian. 1940, p. 3.

⁸⁶ „Revista fiscală și financiară”, an V, nr. 57-58, oct. 1937, p. 6.

⁸⁷ Arhiva B.N.R., București, Secretariat, dosar D. 8/1939, subdosar 3, p. 1, 9, 21.

⁸⁸ *Ibidem*, p. 11-17.

altor nume considerate potrivite aceluiași scop⁸⁹). Acceptul de principiu reiese din completarea unor documente, rămase – ca dovadă – în dosarul personal aflat în Arhiva B.N.R., referitoare la întreaga lui viață (titluri, lucrări principale, carieră militară, preocupări, hobbyuri). N-am reușit să aflăm dacă numele lui figurează *într-adevăr* în enciclopedia amintită, deoarece nu știm ca ea să fi ajuns în România.

Președinte al Comisiei Consiliului Superior al Instituțiilor Bancare și membru în Consiliul Superior Economic al țării, președinte de onoare (din 1940) al secției „Finanțe Publice” din Institutul de Științe Sociale al României, demnitarul a primit, prin decizie ministerială, în 1940, cetățenia de onoare a comunei Geoagiu (jud. Hunedoara), „pentru serviciile de seamă aduse”⁹⁰. El a fost membru în Consiliul Societății pentru învățătura poporului român, precum și președinte al unor organizații și instituții, pe care le-a susținut nu doar spiritual, ci și material. Ca urmare, în Arhive există multe dovezi de recunoștință pentru acțiunile de ajutorare inițiate de Mitiță Constantinescu⁹¹.

Am încercat să surprindem cele mai importante dintre acțiunile care l-au particularizat pe Mitiță Constantinescu, atât ca persoană fizică, dar și ca personalitate publică a epocii sale, pentru a-i contura profilul și a facilita – în continuare – prezentarea principalelor lui contribuții la gândirea economică a perioadei interbelice.

⁸⁹ *Ibidem*, p. 14.

⁹⁰ *Ibidem*, dosar D. 8/1939, subdosar 2, p. 9.

⁹¹ *Ibidem*, dosarele D. 8/1939, subdosar 1, p. 3, 4, 5, 8, 26 ș.a.: D. 8/1939, subdosar 2, p. 5, 26, 32-33, 38, 70, 87; D. 5/1935, p. 113, 174; D. 6/1936, p. 330; D. 19/1936, p. 18; „Universul”, an 63, nr. 218, 23 sept. 1946, p. 5.